

INHOUDSTAFEL

Voorwoord	XVII
INLEIDING	1
I. De bronnen, voorwerp van de rechtsmethodologie	3
1.1. <i>Materiële bronnen van het recht en formele bronnen van het recht en materiële bronnen van het recht</i>	3
1.2. <i>Geschreven en niet-geschreven bronnen van het recht</i>	7
1.3. <i>Geschreven en gepubliceerde bronnen van het recht</i>	8
1.4. <i>Bindende en gezaghebbende bronnen van het recht</i>	9
1.5. <i>Gedrukte en elektronische vindplaatsen en hulpmiddelen</i>	11
1.6. <i>Officiële en officieuze publicaties van rechtspraak en wetgeving</i>	11
II. Het juridisch verwerkingsproces	13
2.1. <i>Selectie en afbakening van de zoekopdracht</i>	13
2.2. <i>Opzoeking van nuttige en pertinente materiële en formele rechtsbronnen</i>	14
2.3. <i>Analyse van de opgezochte materiële en formele rechtsbronnen</i>	14
2.4. <i>Verwerking van de rechtsbronnen in functie van de gestelde vraag</i>	15
2.5. <i>P.A.V., een basisprincipe</i>	16
2.6. <i>Waarheid en verifieerbaarheid, een niet te vergeten principe</i>	16
2.7. <i>Het gebruik van generatieve AI-chatbots</i>	17
2.7.1. <i>Generatieve AI-chatbots als instrument in het juridisch verwerkingsproces</i>	17
2.7.2. <i>Generatieve AI-chatbots als bron van het recht</i>	18

III. Juridische verwijzingen en afkortingen	22
3.1. <i>Wetgeving, rechtspraak en rechtsleer</i>	22
3.2. <i>Verwijzen naar internetbronnen</i>	25
3.3. <i>Indien geen oplossing wordt geboden in <u>vena.be</u></i>	25
3.4. <i>Verwijzen naar de output van generatieve AI-chatbots</i>	25
 DEEL 1. BRONNEN VAN NATIONAAL RECHT	27
HOOFDSTUK I. WETGEVING	27
I. Wat is wetgeving?	29
1.1. <i>Wetgeving als formele bron van recht</i>	29
1.2. <i>Hiërarchie der wetgevende normen</i>	29
1.3. <i>Afkondiging, bekendmaking en inwerkingtreding van wetgeving</i>	33
1.4. <i>Consolidatie, codificatie en coördinatie van wetgeving</i>	34
1.5. <i>Officiële publicaties of geconsolideerde wetgeving raadplegen?</i>	35
 II. Waar en hoe vind ik wetgeving?	38
2.1. <i>Officiële publicaties van wetgeving</i>	38
2.1.1. Federale overheid, gemeenschappen en gewesten: Belgisch Staatsblad	39
2.1.1.1. Historiek	39
2.1.1.2. Inhoud en organisatie van het Belgisch Staatsblad	41
2.1.1.3. Beschikbare formaten – ontsluiting	63
2.1.1.4. Raadpleging van het Belgisch Staatsblad online	63
2.1.2. Provinciale wetgeving: Bestuursmemoriaal	70
2.1.3. Gemeentelijke wetgeving: officiële bekendmakingen	71
2.1.4. Wetgeving van andere landen	71
2.2. <i>Geconsolideerde wetgeving</i>	77
2.2.1. Wetboeken	77
2.2.1.1. Geannoteerde wetboeken (becommentarieerd)	79
2.2.1.2. Niet-geannoteerde wetboeken (codices)	81

2.2.2.	Onlinedatabanken van geconsolideerde wetgeving	81
2.2.2.1.	<i>Justel</i> -databank	81
2.2.2.2.	Jura	85
2.2.2.3.	Omnilegie	89
2.2.2.4.	SenLex	92
2.2.2.5.	Stradalex	94
2.2.2.6.	Reflex	95
2.2.2.7.	Belgielex	98
2.2.2.8.	Wetgevingsdatabanken op deelstaatsniveau	98
2.2.2.9.	Onlinedatabanken in andere landen	100
2.2.3.	Cd-romdatabanken	101
2.3.	<i>Vorbereidende werkzaamheden</i>	101
2.3.1.	Wat zijn voorbereidende werkzaamheden?	101
2.3.2.	De publicatie van voorbereidende werkzaamheden	102
2.3.3.	De publicatie van voorbereidende werkzaamheden terugvinden	103
2.3.4.	Stukken en Handelingen van de Kamer	105
2.3.5.	Stukken en Handelingen van de Senaat	110
2.3.6.	Stukken en Handelingen van het Vlaams Parlement	112
2.3.7.	Stukken en Handelingen van het Parlement van de Franse Gemeenschap	114
2.3.8.	Stukken en Handelingen van het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap	115
2.3.9.	Stukken en Handelingen van het Waals Parlement	116
2.3.10.	Stukken en Handelingen van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement	116
2.3.11.	Belgielex	117
2.4.	<i>Wettencollecties</i>	118
2.4.1.	Pasinomie	119
2.4.2.	Omnilegie – Tijdschrift voor Wetgeving	119
2.4.3.	Bulletin législatif belge & Tables législatives mensuelles	119
2.4.4.	Verzameling der wetten, decreten, ordonnances en verordeningen – Recueil des lois, décrets, ordonnances et règlements	121
2.5.	<i>Repertoria, rechtsleer, encyclopedieën en woordenboeken</i>	123
2.6.	<i>Rechtspersonen (Bijlagen bij het Belgisch Staatsblad) en overheidsopdrachten</i>	124
III.	Hoe lees ik wetgeving?	128
3.1.	<i>Structuur van wetten, decreten en ordonnances</i>	128

3.2. <i>Analyse van de rechtsregel</i>	133
3.2.1. De hypothese	133
3.2.2. Het gevolg	136
3.3. <i>Analyse van de voorbereidende werkzaamheden</i>	137
 HOOFDSTUK II. RECHTSPRAAK	171
 I. Wat is rechtspraak?	173
1.1. <i>Rechtspraak als formele bron van recht</i>	173
1.2. <i>Wat houdt rechtspraak in?</i>	173
1.3. <i>Rechtspraak als gezaghebbende bron van recht</i>	174
1.4. <i>Uitzonderingen op het gezaghebbend karakter van de rechtspraak</i>	176
1.4.1. Vernietigingsarrest van het Grondwettelijk Hof	176
1.4.2. Vernietigingsarrest van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State	176
1.5. <i>Algemene beginselen die van belang zijn voor rechtsmethodologie</i>	177
1.6. <i>De rechterlijke organisatie in België</i>	179
1.6.1. Hoven en rechtbanken van de rechterlijke macht	179
1.6.1.1. Hof van Cassatie	180
1.6.1.2. Hof van assisen	180
1.6.1.3. Hoven van beroep en arbeidshoven	180
1.6.1.4. Lagere rechtscolleges	181
1.6.2. Rechtscolleges die niet tot de rechterlijke macht behoren	182
1.6.3. Adressen van rechtscolleges online	183
1.6.4. Territoriale bevoegdheid van rechtscolleges online	183
1.6.5. Advocaten, gerechtsdeurwaarders en notarissen online	184
 II. Waar en hoe vind ik rechtspraak?	185
2.1. <i>Grondwettelijk Hof</i>	185
2.1.1. Belgisch Staatsblad	185
2.1.2. Arresten Grondwettelijk Hof	187
2.1.3. Onlinedatabank	187
2.1.4. Juportal	190
2.1.5. Reflex	191

2.1.6.	Belgielex	192
2.2.	<i>Hof van Cassatie</i>	192
2.2.1.	Gedrukte publicaties	192
2.2.1.1.	Bulletin des arrêts de la Cour de Cassation de Belgique	192
2.2.1.2.	Arresten van het Hof van Cassatie	192
2.2.1.3.	Larcier Cassation	193
2.2.1.4.	Recente Arresten van het Hof van Cassatie	193
2.2.1.5.	Pasicrisie	194
2.2.2.	Juportal	194
2.2.3.	Belgielex	196
2.3.	<i>Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State</i>	196
2.3.1.	Belgisch Staatsblad	196
2.3.2.	Verzameling der Arresten van de Raad van State	197
2.3.3.	Permanente tabellen	200
2.3.4.	Onlinedatabank	200
2.3.5.	Reflex	203
2.3.6.	Belgielex	204
2.4.	<i>Algemene onlinedatabanken</i>	204
2.4.1.	Juportal	204
2.4.2.	Jura	209
2.4.3.	Stradalex	215
2.4.4.	Reflex	217
2.5.	<i>Rechtspraak van administratieve rechtscolleges andere dan de Raad van State</i>	222
2.6.	<i>Klassieke repertoria van rechtspraak</i>	225
2.6.1.	Répertoire général de la jurisprudence belge	225
2.6.2.	Répertoire décennal de la jurisprudence belge	227
2.6.3.	Permanent Overzicht van de Juridische Tijdschriften	228
2.6.4.	TRD&I	233
2.6.5.	De Rechtsgids	233
2.7.	<i>Vaktijdschriften</i>	233
2.8.	<i>Rechtspraak van andere landen</i>	233

III. Hoe lees ik rechtspraak? 236

3.1.	<i>Analyse van een vonnis in nieuwe stijl</i>	237
------	---	-----

3.2.	<i>Analyse van een arrest van het Hof van Cassatie</i>	245
3.2.1.	Het cassatiearrest van vóór 2002	245
3.2.2.	Het cassatiearrest tussen 2002 en 2006	249
3.2.3.	Het cassatiearrest sinds 2006	252
3.3.	<i>Analyse van een arrest van het Grondwettelijk Hof</i>	253
3.4.	<i>Analyse van een arrest van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State</i>	256
HOOFDSTUK III. RECHTSLEER		261
I.	Wat is rechtsleer?	263
1.1.	<i>Rechtsleer als bron van recht</i>	263
1.2.	<i>Rechtsleer als gezaghebbende bron van recht</i>	263
II.	Waar en hoe vind ik rechtsleer?	265
2.1.	<i>Traditionele publicaties van rechtsleer</i>	265
2.1.1.	Encyclopedieën	265
2.1.2.	Traité's	266
2.1.3.	Basiswerken en handboeken	266
2.1.4.	Monografieën	266
2.1.5.	Verzamelwerken	266
2.1.6.	Tijdschriften	267
2.1.7.	Reeksen	267
2.1.8.	Doctoraten, masterproeven en thesen	267
2.1.9.	Noten bij rechtspraak	267
2.1.10.	Overzichten van rechtspraak	268
2.2.	<i>Het internet als bron van juridische informatie</i>	268
2.2.1.	Websites	268
2.2.2.	Portaalsites	269
2.2.3.	Zoekmachines	269
2.2.4.	Blogs	270
2.2.5.	Nieuwsbrieven	271
2.2.6.	Problemen verbonden aan publicaties op het internet	271
2.2.7.	Wat is nu rechtsleer op het internet en wat niet?	272

2.3.	<i>Onlinedatabanken</i>	273
2.3.1.	Juportal	273
2.3.2.	Jura	274
2.3.3.	Stradalex	278
2.4.	<i>Repertoria</i>	280
2.4.1.	Repertoria van rechtsleer	280
2.4.2.	Algemene repertoria	281
2.4.3.	Repertoria van rechtspraak	281
2.5.	<i>Bibliotheken</i>	281
2.5.1.	Bibliotheken van overheidsinstellingen	281
2.5.2.	Bibliotheken van universiteiten	282
2.5.3.	Andere bibliotheken in België	282
2.5.4.	Catalogi van bibliotheken en tijdschriftencatalogi	282
2.5.5.	De catalogi van enkele bibliotheken	282
2.5.5.1.	Catalogus van de Koninklijke Bibliotheek Albert I	282
2.5.5.2.	Catalogus van de Bibliotheek van de Federale Overheidsdienst Justitie	284
2.5.5.3.	UniCat	286
2.5.6.	Catalogus van een universiteitsbibliotheek	288
2.6.	<i>Google Books</i>	291
2.7.	<i>Rechtsleer in andere landen</i>	293
2.7.1.	LexisNexis	294
2.7.2.	Westlaw	294
2.7.3.	Index to Foreign Legal Periodicals	296
2.7.4.	HeinOnline	297
2.7.5.	SSRN	298
III.	Hoe lees ik rechtsleer?	299
3.1.	<i>Citeren om niet te plagiëren</i>	299
3.2.	<i>Juridische woordenboeken</i>	300

DEEL 2. BRONNEN VAN EUROPEES RECHT	303
I. Wat is Europees recht?	305
1.1. <i>Het recht van de Europese Unie</i>	305
1.2. <i>Bronnen van primair en secundair Unierecht</i>	306
1.2.1. Primair Unierecht	307
1.2.2. Secundair Unierecht	307
1.2.2.1. Verordening	308
1.2.2.2. Richtlijn	308
1.2.2.3. Besluit	309
1.2.2.4. Aanbevelingen en adviezen	309
1.2.3. Secundair Unierecht vóór het Verdrag van Lissabon	309
1.2.3.1. Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB)	310
1.2.3.2. Politie en Justitie Samenwerking in Strafzaken (PJSS)	311
1.3. <i>Kenmerken van het Unierecht</i>	312
1.3.1. Rechtstreekse werking van het Unierecht	313
1.3.2. Voorrang van het Unierecht	314
1.3.3. Beginsel van bevoegdheidstoedeling en de rechtsgrondvereiste	314
1.3.4. Motiveringsvereiste	314
1.4. <i>Instellingen en organen van de Unie</i>	315
1.4.1. Het Europees Parlement	315
1.4.2. De Raad	316
1.4.3. De Europese Raad	316
1.4.4. De Commissie	317
1.4.5. Het Hof van Justitie van de Europese Unie	317
1.5. <i>Besluitvorming in de Europese Unie</i>	318
1.5.1. Wetgevingshandelingen	318
1.5.2. Uitvoeringshandelingen	319
1.5.3. Gedelegeerde handelingen	319
II. Waar en hoe vind ik Europees recht?	320
2.1. <i>Publicatieblad van de Europese Unie</i>	320
2.1.1. Historiek	320
2.1.2. Inhoud en indeling van het Publicatieblad van de Europese Unie	321
2.1.2.1. Publicatieblad per rechtshandeling	322
2.1.2.2. Supplement op het Publicatieblad	325

2.1.2.3. Inhoud, verplichte en niet-verplichte publicaties in het Publicatieblad	325
2.2. <i>Eur-Lex: algemene bespreking van de portaalsite voor het recht van de Europese Unie</i>	326
2.2.1. Publicatieblad	328
2.2.2. EU-recht	330
2.2.3. Verdragen	330
2.2.4. Rechtshandelingen	331
2.2.5. Geconsolideerde teksten	333
2.2.6. Internationale overeenkomsten	333
2.2.7. Voorbereidende documenten	334
2.2.8. EVA-documenten	334
2.2.9. Wet- en regelgevingsprocedures	335
2.2.10. Samenvatting van de EU-wetgeving	335
2.2.11. EU-instellingen	336
2.2.12. EuroVoc	336
2.2.13. Nationaal recht en jurisprudentie	337
2.2.14. De functie ‘uitbreid zoeken’	338
2.3. <i>Opzoeken van de verschillende normen en handelingen van EU-recht</i>	341
2.3.1. De verdragen	341
2.3.2. Secundair Unierecht	342
2.3.2.1. Zoeken via ‘Publicatieblad’	342
2.3.2.2. Algemene zoekfunctie	344
2.3.3. Geconsolideerde normen van EU-recht	352
2.3.4. Voorbereidende documenten	353
2.3.5. Rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie	354
2.3.5.1. Arresten en beschikkingen	355
2.3.5.2. Publicatie van arresten en beschikkingen	356
2.3.5.3. Zaaknummer en ECLI-code	357
2.3.5.4. Publicatie in de digitale versie van de ‘algemene Jurisprudentie’	358
2.3.5.5. Raadpleging van rechtspraak via Eur-Lex	359
2.3.5.6. Website van het Hof van Justitie van de Europese Unie (CURIA)	363
2.3.6. Rechtsleer	363
III. Hoe lees ik secundair Unierecht?	364
3.1. <i>Rechtsgrondvereiste en regelgevingsprocedure</i>	364
3.2. <i>Motiveringsplicht</i>	365
3.3. <i>De artikelen</i>	367

3.4. <i>Bepalingen inzake inwerkingtreding en ondertekening</i>	367
IV. Rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens	370
DEEL 3. BRONNEN VAN INTERNATIONAAL RECHT	373
I. Wat zijn de bronnen van internationaal recht?	375
1.1. <i>Bronnen</i>	376
1.1.1. Internationaal gewoonterecht	376
1.1.2. Verdragen	377
1.1.3. Algemene rechtsbeginselen	378
1.1.4. Rechtspraak	379
1.1.5. Internationale rechtsleer	380
1.1.6. Besluiten van internationale organisaties	380
1.1.7. Eenzijdige verklaringen en handelingen	381
1.1.8. Jus cogens	381
1.2. <i>Verhouding tussen het internationaal en het nationaal recht</i>	382
II. Waar vind ik de bronnen van het internationaal recht?	384
2.1. <i>Internationaal gewoonterecht</i>	384
2.2. <i>Verdragen</i>	387
2.2.1. De United Nations Treaty Series	389
2.2.2. De League of Nations Treaty Series	394
2.2.3. Consolidated Treaty Series	399
2.2.4. Regionale Verdragsreeksen	399
2.2.4.1. De Council of Europe Treaty Series	399
2.2.4.2. Verdragen aangenomen in het kader van de Europese Unie	400
2.2.4.3. Organizations of American States Treaty Series	403
2.2.4.4. Verdragen aangenomen in het kader van de Afrikaanse Unie	404
2.2.5. Verdragen aangenomen onder Gespecialiseerde Internationale Organisaties	405
2.2.6. Officiële nationale publicaties van verdragen	405
2.2.6.1. België	405
2.2.6.2. Australië	409
2.2.6.3. Frankrijk	409
2.2.6.4. Duitsland	409
2.2.6.5. Nederland	409
2.2.6.6. Verenigd Koninkrijk	410

2.2.6.7. Verenigde Staten van Amerika	410
2.2.7. Private Verdragscollecties	410
2.2.8. Verdragspraktijk	412
2.2.8.1. Multilaterale verdragen waarbij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties als depositaris optreedt	412
2.2.8.2. Het Repertory of Practice of the United Nations	415
2.2.9. De voorbereidende werken of travaux préparatoires van verdragen	416
2.2.10. Commentaren op verdragen	418
2.3. <i>Algemene rechtsbeginselen</i>	420
2.4. <i>Rechtspraak</i>	420
2.5. <i>Rechtsleer</i>	423
2.6. <i>Besluiten van internationale organisaties</i>	425
III. Hoe analyseer ik de bronnen van internationaal recht?	432
3.1. <i>Gewoonterecht</i>	432
3.1.1. Usus	432
3.1.2. Opinio iuris	433
3.2. <i>Verdragen</i>	434
3.2.1. Soorten verdragen	435
3.2.2. Bindende kracht van verdragen	436
3.2.3. Reserves bij verdragen	440
3.2.4. Interpretatie van verdragen	442
3.2.5. Beëindiging van verdragen	444
3.3. <i>Rechtspraak</i>	447
3.4. <i>Besluiten van internationale organisaties</i>	451